תוכנית הפלישה השיעית מירדן: קריאת השכמה לנוכח חומרת האיום

written by מאיר בן שבת | 11.03.2024

בימים האחרונים נחשפה בתקשורת הישראלית כוונת גורמים בציר ההתנגדות בהובלת איראן לחדור לישראל מגבולה המזרחי, ולבצע פיגוע נרחב ביישובים בשטחה. לפי המדווח, מערכת הביטחון בישראל מזהה מוטיבציה גוברת מצד מליציות שיעיות עיראקיות, הנתמכות בידי איראן, לנסות להפעיל אמצעים, אווריים או אחרים, שיפגעו בישראל. בהתאם לכך, אחד התרחישים שישראל נערכת מולו הוא ניסיון חדירה של תאי טרור שיעים עיראקיים או אפגניים, הנתמכים בידי איראן, מעיראק דרך ירדן אל אזורים בישראל. מטרתם תהיה לבצע מתקפת טבח נוספת במתכונת השביעי באוקטובר.

מאז שהדיחו האמריקנים את משטר הבעת' בראשות סדאם ב-2003, ובחסות מלחמת עיראק (2003–2011) ולאחר מכן משבר דאעש (2014 ואילך), העמיקו האיראנים את דריסת רגלם בעיראק, ובכך מימשו את שאיפתם ההיסטורית עוד מימי האימפריה הצפווית (1501–1722), אז נאבקו באימפריה העות'מאנית סביב השליטה במקומות המקודשים לשיעה בעיראק, ערש השיעה. כך הצליחה איראן להשתלט על הזירה הפוליטית והביטחונית בעיראק הפוסט-בעת'ית, ולהופכה לנדבך חשוב ב"סהר השיעי" שהתפתח במזה"ת. בהתאם לכך, חלק משטחה של עיראק משמש חוליה חשובה במסדרון הקרקעי שמספק משלוחי אמל"ח של כוח קודס מאיראן לחוגי ציר ההתנגדות בסוריה, ולחיזבאללה בלבנון.

עבדאללה מלך ירדן מרגיש באופן גובר את הלחץ האיראני הנושף בעורפו. תחילה הוא טבע את המונח "הסהר השיעי", ב-2004, בהזהירו מהשתלטות איראנית על עיראק באמצעות התערבות איראנית בבחירות לפרלמנט העיראקי בינואר 2005. סהר שיעי שכזה, הוא הזהיר בזמנו, ישנה את מאזן הכוח המסורתי בין השיעים לסונים במזה"ת ויציב איום על האינטרסים של ארה"ב ובעלות בריתה. הדאגה הירדנית מחומרת האיום האיראני גברה לאחר שבחסות מלחמת האזרחים בסוריה (2011–2020) הציבה איראן מערך של מליציות שיעיות מעל ראשה של ירדן.

חמינאי העניק ב-2014 ביטוי פומבי להוראתו לחמש את הגדה המערבית באומרו ש"יש לחמש את הגדה המערבית בדיוק כמו את עזה". זה היה לאחר לאחר שאיראן זיהתה זה מכבר את ירדן ככר פורה חיוני להידוק הכיתור על ישראל. כחלק מניסיונה לפתות את ירדן לערוק לציר ההתנגדות הציעה טהרן לירדן כבר ב-2012 אספקה חינמית של נפט ותוצרי אנרגיה למשך שלושים שנה, בתמורה לכך שזו תתיר לאיראן לבצע תיירות דתית בשטחה ותספק לה סחורות הדרושות לטהרן. המלך עבדאללה, שנסמך רבות על התמיכה האמריקאית ועל הסיוע המודיעיני הישראלי, דחה את ההצעה.

בעשר השנים שחלפו מאז ועד היום ניכרו כמה תקופות שבהן הייתה תאוצה בניסיון האיראני ליישם את הוראת ח'אמנהאי לחמש את יהודה ושומרון, דרך ירדן. במסגרת זאת נתפסו כמה וכמה משלוחי נשק בגבול ירדן שיועדו לגורמי טרור באיו"ש, ושמקורם של מרביתם היה ככל הנראה באיראן. בתגובה הגבירה ירדן את הפיקוח על הברחות האמל"ח והסמים מסוריה לשטחה, שכלל אמל"ח מגוון, ובכלל זה רקטות פג'ר ומטעני כלימגור מתוצרת איראנית, שיועדו כאמור לאיו"ש. חיל האוויר הירדני אף תקף בדצמבר 2023 בשטח סוריה מנהיג של אחת מרשתות ההברחות, בתקיפה שכוונה נגד מקומות מסתור של מבריחים שנתמכים בידי איראן וחיזבאללה במחוז הסורי סווידא (הסמוך לגבול עם ירדן), במסגרת המאבק הירדני נגד הסחר הבלתי חוקי בסם הקפטגון שמממן את התפשטותן של המיליציות הפרו-איראניות והפרו-ממשלתיות בסוריה.

במקביל לחתרנות האיראנית בירדן, נראה שהתקווה והציפייה האיראנית כי נרמול היחסים בין טהרן לריאד ישמש מנוף משמעותי להתקרבות בין איראן לירדן, נכזבה לפי שעה. נכון לתלות את הדברים בכעס ובדאגה בקרב חוגי הממשל והתקשורת בירדן מהחתרנות האיראנית בשטחה.

ישראל מפנימה כיום את חומרת האיום מדרום ומצפון, ומבינה שלא תוכל להשלים עוד עם קיומו של ארגון טרור שנתמך בידי איראן ומאיים בצורה משמעותית על ביטחונה הלאומי של ישראל. פוטנציאל האיום מצד ציר ההתנגדות בגבולה המזרחי של ישראל הוא חמור ומחייב היערכות מתאימה, בשיתוף פעולה בין ישראל לירדן. ירדן כבר מבינה היטב את חומרת האיום האיראני נגדה, שהגיעה לשיאה בפגיעה האיראנית בריבונות הירדנית בשלהי ינואר 2024, במתקפת הכטב"מים הקטלנית בבסיס האמריקאי Tower 22 שבצפון-מזרח ירדן, שבה נהרגו שלושה חיילים אמריקנים.

סביר להניח שהכוונה לפלוש לישראל מגבולה המזרחי אינו פרי תכנון של מליציות שיעיות, שכן פיגוע טרור משמעותי שכזה אינו יכול להתבצע ללא הוראה או לכל הפחות גיבוי מצד איראן. מפקד משמרות המהפכה, חסין סלאמי, כבר הפגין בפומבי בראשית דצמבר את הרעיון שהפלסטינים ישחזרו את מתקפת "מבול אל-אקצא", הפעם מצפון, מדרום וממזרח לישראל כדי להשמיד את ישראל. לפיכך, ועל רקע האזהרות של הצמרת הביטחונית בישראל לקראת חודש הרמדאן, נראה שלרגל חודש זה וההסלמה הפוטנציאלית שהוא חובק, איראן מבקשת לנצל את המשבר שאליו נקלעה ישראל ולהנחית עליה מכה ניצחת, בדמות מתקפת טרור רצחנית באיו"ש, בהשראת סינוואר. שיטת הפעולה האיראנית, כפי שדווחה בתקשורת הישראלית, תואמת את האסטרטגיה האיראנית שמעדיפה להשתמש בשלוחים, לנוכח הפחד של צמרת השלטון באיראן להצטרף למלחמה.

בשלב זה לא ברור מהי מידת המוכנות של ציר ההתנגדות בהובלת איראן לממש את תוכנית הפלישה. ייתכן שעצם חשיפתה לתקשורת תביא לסיכולה. עם זאת, בשורה התחתונה, על ישראל להתייחס במלוא החומרה למזימת הטרור האיראנית. ראשית, עליה לקיים היערכות מבצעית-מודיעינית משותפת עם ירדן, כדי להדוף את המתקפה, אם אכן תצא לפועל. שת"פ הדוק עם

ירדן לטובת סיכול מזימת הטרור יקדם אינטרס ישראלי חיוני נוסף, כיוון שיסייע גם לשכך את המתיחות מולה בצל המלחמה בעזה. לצד זאת, יש לזהות את שרשרת הפיקוד באיראן שמכווינה את מתקפת הטרור ובהתאם להתקדמות תוכנית הפלישה לחסל מבעוד מועד את אחד מבכיריה, על מנת להבהיר לטהרן שישראל נחושה לסכל את מזימות הטרור של ציר ההתנגדות בהובלת איראן, ולא תסבול כוונה כלשהי לטבוח שוב באזרחיה.

פורסם באתר N12, בתאריך 11.3.2024.